

BUNDESPRÄSIDENTIALAMT

Translation of advance
text

The speech on the
internet:
www.bundespraesident.de

Berlin, 11 June 2014
Page 1 of 4

**Hilsningstale
av forbundspresident Joachim Gauck
som innledning til en diskusjonsrunde
på Det Norske Nobelinstitutt i Oslo
den 11. juni 2014**

I slutten av 1969 ryktes det i Tyskland at Norge hadde opplevd å få utdelt en helt uventet julegave: Julaften det året ble det oppdaget olje- og gassforekomster utenfor den norske kysten. Siden den gang har vi kontinentaleuropeere både lært Norge å kjenne på nytt og å verdsette Norge på nytt. Ikke bare som en pålitelig energileverandør og ikke bare som et av verdens mest velhavende land. Nei, vi har lært å verdsette Norge på nytt fordi Dere håndterer deres nyvunne rikdom så ansvarsfullt. Oljeinntektene – i alle fall størstedelen av dem – har år for år blitt spart og investeres i fremtiden, i den fremtiden som en gang ikke lenger kommer til å ha sprudlende oljekilder. I sin nye rikdom har Norge heller ikke på noen måte blitt selvgod eller "seg selv nok". Isolasjonisme har ikke blitt noe norsk karaktertrekk.

Nordmenn har til alle tider rettet blikket mot verden. Det er bemerkelsesverdig hvor mange av nyere histories store oppdagere og pionerer som kom fra Norge. Navnene deres har en god klang også i Tyskland: Roald Amundsen, Thor Heyerdahl og Fridtjof Nansen. Også den internasjonalt vel mest betydningsfulle utmerkelsen - Nobels Fredspris -, som i mer enn hundre år har blitt delt ut her i Oslo, vitner om Norges store interesse for verdensbegivenhetene.

Norge bygget videre på denne tradisjonen da landet senere utviklet seg til å bli en mekler som arbeider for fred og forsoning, for utvikling og menneskerettigheter. Det som begynte med den første meklerrollen i Guatemala, førte for Norge videre via 1990-årenes "Oslo-prosess", som var forbundet med så store forhåpninger om en

VERANTWORTLICH	Ferdos Forudastan
ANSCHRIFT	Bundespräsidialamt 11010 Berlin
TEL / FAX	030 2000-2021/-1926
E-MAIL	presse@bpra.bund.de
INTERNET	www.bundespraesident.de

løsning på Midtøsten-konflikten, og frem til dagens engasjementer – på Sri Lanka, i Colombia og Sudan, for bare å nevne noen eksempler.

Fredsmeikling har altså blitt ett av Norges "varemerker". Og også Tyskland er takknemlig for å profittere på kjernen av Norges politiske identitet – blant annet gjennom våre fire vinnere av Nobels Fredspris: Gustav Stresemann og Ludwig Quidde – jeg fikk besøke graven hans i Genève -, Carl von Ossietzky og Willy Brandt.

Norge har utvilsomt hatt spesielt gode forutsetninger for rollen som fredsmekler – Norge har aldri vært noen kolonimakt og pleier god kontakt med alle viktige aktører på den internasjonale arena, fra Amerikas forente stater til De forente nasjoner.

Helt siden 2002 har det norske utenriksdepartementet hatt en egen "Seksjon for fred og forsoning". Dette var en innovasjon i utenrikspolitikken. Og det har lyktes Norge å utvikle en egen fredspolitisk profil, kanskje sågar en modell, for politikken samarbeider nært med det norske sivilsamfunnet og dét åpner nye kanaler som gir et bredere grunnlag for meklingsarbeidet.

Naturligvis er det klart at man må forholde seg til virkeligheten hvis man på en overbevisende måte vil engasjere seg for fred. Frihet, demokrati og menneskerettigheter kan, hvis de er i fare, nemlig ikke forsvares bare med ord. Tyskland verdsetter Norges bidrag til OSSE og Den nordatlantiske alliansen, til internasjonal krisehåndtering og Norges engasjement i spørsmål som gjelder kooperativ sikkerhet, fremfor alt nedrustning og rustningskontroll. I oktober i år overtar med Jens Stoltenberg for første gang en nordmann stillingen som generalsekretær i NATO.

I den aktuelle krisen i og rundt Ukraina er Norge på grunn av sin felles grense med Russland en av de eksponerte alliansepartnerne. I disse ukene og månedene føler vi alle hva vi har i våre felles verdier og den freden som vår politikk og NATO sikrer. Vi merker at det kreves av oss alle sammen at vi samarbeider enda sterkere for å bevare friheten vår, sikkerheten og de demokratiske verdiene våre – i OSSE, NATO, i EU og i De forente nasjoner. Kort sagt: i alle institusjonene som står til vår disposisjon.

I 1926 i denne salen holdt Fritjof Nansen, selv Nobels fredsprisvinner, festtalen for Gustav Stresemann og Aristide Briand da de som utenriksministere for henholdsvis Tyskland og Frankrike ble tildelt denne store prisen. Som Folkeforbundets høykommissær for flyktninger var Nansen vitne til forferdelig elendighet i Russland, Hellas og Tyrkia. I talen sin beklaget han at menneskene, bare åtte år etter første verdenskrig, holdt på å glemme lidelsene og ofrene, "før de hadde lært den lære som den skulle gi dem".

Her tok Nansen opp en nødvendig, ja avgjørende forutsetning for forsoning: å forholde seg til historien og trekke lærdom av den. Denne

erfaringen har mitt land gjort seg med møye, etter å ha brakt grenseløs lidelse over Europa. Det nasjonalsosialistiske Tyskland brakte krigen også til Norge og okkuperte Norge i fem år. Det tyske luftvåpnet angrep de store byene. Den tyske militærstrategien "brent jord" etterlot spesielt i Nord-Norge enorm ødeleggelse. Okkupasjonsmakten deporterte nesten hele den jødiske befolkningen til tilintetgjørelsesleirene.

Etter disse skrekkelige hendelsene var det ikke til å undres over at Norge lenge forholdt seg reservert til den unge forbundsrepublikken. Kanskje var den norske Tysklandsbrigaden, først som okkupasjonssoldater og så som allierte og venner, et første skritt på vei mot den senere tilnærmingen. De norske soldatene brakte nemlig noe verdifullt med seg hjem igjen: personlige inntrykk fra Tyskland.

Mennesker er formidlere mellom stater og samfunn. Det er de som bestemmer om forsoningen kan lykkes. Norge og Tyskland hadde slike formidlere veldig tidlig. Blant disse er også de unge tyske frivillige som fra 1959 av reiste til Nord-Norge med "Aktion Sühnezeichen" og idealisme for å delta i byggeprosjekter. Og så var det personligheter som hadde flyktet fra nasjonalsosialismens ideologiske galskap til Norge, som Willy Brandt og blant andre også forfatteren Max Tau som den tyske skolen i Oslo er oppkalt etter og som i 1960 grunnla en norsk-tysk forening her.

Men krigen hadde også revet sår i det norske samfunnet. Etter 1945 måtte 50.000 mennesker stå til ansvar for landsforræderi og medlemskap i Quislings Nasjonal Samling.

De såkalte krigsbarna som opplevde den ulykken det var å bli født under krigen med tysk far og norsk mor, ble diskriminert også flere tiår senere. Statsminister Bondevik beklaget i sin nyttårstale i år 2000 den urett som de hadde lidd. Alle disse vanskelighetene har det norske samfunnet overvunnet - fordi det var beredt til å utholde smerten som kan ligge i det å gå i møte med fortiden på nytt.

Det gleder meg veldig at vi nettopp på dette stedet har kan føre en diskusjon om fredssikring. Avslutningsvis vil jeg gjerne nevne noen spørsmål som jeg stiller meg i sammenheng med deres diskusjon:

Hva er de grunnleggende forutsetningene for fred og forsoning?

Hvordan må diplomatiet være innrettet for at det skal kunne virke preventivt?

Hvilke erfaringer har de av dere som har deltatt i fredsmisjoner gjort dere? Hva bør vi gjøre annerledes og bedre i fremtiden?

Hvordan kan vi klare å roe ned konflikter slik at det ikke kommer til væpnet konfrontasjon?

Hvordan kan ofrene gis tilbake sin verdighet, hvordan kan vi tilkjenne dem anerkjennelse, hvordan kan vi sikre at de får oppreisning?

Og endelig: Hvordan kan skyldige, medløpere, ikke-involverte og ofre klare å skape en felles ny start i et demokratisk samfunn?

Og til slutt, før diskusjonen starter, vil jeg sitere Henrik Ibsen: "Men er der liv, så er der håb". Denne setningen minner oss om at forsoning bare kan oppnås i sannhet og med menneskelighet og at vi ikke får opphøre – verken for vår egen skyld eller for andres – å søke veier hinsides konflikt, lidelse og angst, inn i en bedre fremtid.